

Vaststelling van medisch-wetenschappelijke bevindingen

► Algemene overwegingen

Hoe luidt de diagnose van de patiënt en hoe is diens prognose?
Welke behandeling kan met deze diagnose en prognose voor ogen vanuit medisch gezichtspunt worden voorgesteld?
Welke mogelijkheden voor therapie kunnen worden aangeboden?
Wat is in het algemeen de kans van slagen van de voorgestelde therapeutische mogelijkheden?
Wat is de prognose wanneer van de voorgestelde behandelingen geen gebruik wordt gemaakt?

► Bijzondere overwegingen

Zal de patiënt met de voorgenomen behandeling in medisch opzicht gebaat zijn?
Zal de voorgenomen behandeling de algemene prognose in dit speciale geval gunstig beïnvloeden?
In welke mate?
Zal de patiënt van deze behandeling schade ondervinden met betrekking tot diens genezing of welzijn?
In welke mate?
Hoe verhouden zich positieve en negatieve aspecten tot elkaar?

► Medisch handelen

Zijn de voorwaarden voor een adequate behandeling vervuld: Personeel? Team? Technische apparatuur?
Is rekening gehouden met de stand van het medisch-wetenschappelijk onderzoek en de medische ervaring?
Welke belangrijke feiten zijn onbekend?
Zijn de medische begrippen die worden gehanteerd voldoende duidelijk?

Samenvatting:

Welke behandeling zou optimaal zijn in het licht van de medisch-wetenschappelijke bevindingen?

Vaststelling van medisch-ethische bevindingen

De ethische bevindingen worden vastgesteld op grond van een evaluatie volgens drie principes:

► Gezondheid en welzijn van de patiënt

Wat voor schade kan optreden bij de verschillende vormen van therapie (vermindering van welzijn; pijn; verkorting van het leven? Lichamelijke of geestelijke benadeling van de patiënt? Angst?)

► Zelfbeschikking van de patiënt

Wat is bekend met betrekking tot het waardesysteem van de patiënt?
Welke houding heeft de patiënt tegenover intensive care, palliatieve behandeling of reanimatie?
Is de patiënt voldoende geïnformeerd over diagnose, prognose en therapie?
Hoezeer kan de patiënt betrokken worden bij het afwegingsproces?
In hoeverre kan de afweging volledig van de patiënt zelf worden overgelaten?
Stemt de patiënt toe in de therapie?

► Verantwoordelijkheid van de arts

Zijn er conflicten tussen de ethische beoordeling van de arts, het verpleegkundig team of de familie?
Kan een dergelijk conflict gematigd of uit de weg geruimd worden door te kiezen voor een bepaalde behandeling?
Hoe wordt gewaarborgd dat in het bijzonder ook aan de volgende principes wordt recht gedaan:

- a) de vertrouwensrelatie tussen patiënt en arts;
- b) het principe van oprechtheid en geloofwaardigheid;
- c) de zwijgplicht van de arts.

Welke belangrijke feiten zijn onbekend?
Zijn de ethische begrippen die worden gehanteerd, alsmede hun onderlinge verhouding, voldoende duidelijk?

Samenvatting:

Welke behandeling zou optimaal zijn in het licht van de medisch-ethische bevindingen?

Behandeling van de casus

Welke keuzemogelijkheden (alternatieve oplossingen) bestaan er in geval van een mogelijk conflict tussen de medisch-wetenschappelijke en medisch-ethische bevindingen?
Welke eerder genoemde wetenschappelijke en ethische criteria spelen een rol in deze verschillende keuzemogelijkheden?

Welke keuzen zouden het meest in overeenstemming zijn met het waardeprofiel van de patiënt?
Wie zouden hierbij geconsulteerd kunnen of moeten worden?
Is een verwijzing van de patiënt naar een andere hulpverlener op medische of ethische gronden geïndiceerd?

Wat zijn de concrete verplichtingen van de arts bij de gekozen behandeling?
Wat zijn de verplichtingen van de patiënt, de verpleging, de familie, het gezondheidszorgsysteem?

Zijn er argumenten tegen de genomen beslissing?
Hoe kan men van deze argumenten kennisnemen en hoe kan er op gereageerd worden?
Kan de beslissing leiden tot een morele consensus?
Wie is daarbij betrokken? Waarom?
Werd de beslissing met de patiënt besproken en stemde de patiënt ermee in?
Moet de beslissing worden herzien?

Samenvatting:

Welke beslissing werd genomen in het licht van de relatie tussen de medisch-wetenschappelijke en medisch-ethische bevindingen en de verrichte evaluatie?
Hoe kan men de medisch-ethische beslissing en de verrichte evaluatie kort en duidelijk resumeren?

Additionele ethische vragen

1. Bij langdurige behandeling

Worden de ingestelde medische behandeling en haar ethische waarde regelmatig opnieuw bezien?
Is de behandeling flexibel genoeg om aangepast te worden aan zich veranderende medisch-wetenschappelijke en medisch-ethische bevindingen?
Wat kan in de behandelingsstrategie worden veranderd bij onvoorziene en geheel nieuwe medisch-wetenschappelijke en medisch-ethische bevindingen?
Hoe stelt de patiënt zich op tegenover verandering van de behandelingsstrategie?
Heeft bij infauste prognose een afweging plaats tussen intensieve behandeling en palliatieve therapie?
Is gewaarborgd, dat hierbij rekening wordt gehouden met de expliciete of vermoedelijke wil van de patiënt?

2. Bij sociaal relevante casus

Wat zijn de consequenties voor gezin, gevoelsleven, levensstijl, beroepsactiviteiten en economische positie van de patiënt?
Kunnen deze consequenties door de patiënt, diens verwanten of de gemeenschap worden gedragen?
Worden de sociale integratie van de patiënt, zijn of haar levensvreugde en persoonlijke ontplooiing bevorderd?
Wat betekent de beantwoording van deze vragen voor het medisch-wetenschappelijke en medisch-ethische afwegingsproces?

3. Bij therapeutisch of niet-therapeutisch onderzoek

Is de onderzoeksopzet in medisch-ethisch opzicht optimaal?
Is dit onderzoek noodzakelijk?
Heeft de proefpersoon/patiënt na voorlichting zijn toestemming gegeven?
Wat zou de reden kunnen zijn dat de informatie niet volledig was of niet volledig begrepen werd?
Wat zou de reden kunnen zijn dat de proefpersoon/patiënt niet geheel vrijwillig zijn of haar toestemming heeft gegeven?
Is gewaarborgd dat bij de keuze van deelnemers aan het onderzoek niet de ene patiënt bevoordeeld of benadeeld wordt ten opzichte van de andere?
Heeft de proefpersoon/patiënt het recht op ieder moment zijn of haar deelname aan het onderzoek te beëindigen en is hem of haar dit voldoende duidelijk en op begrijpelijke wijze meegedeeld?